

УДК 65.012.8:658.7

О.М.СУМЕЦЬ, канд. техн. наук

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені П. Василенка

АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В ТРАКТУВАННІ ДЕФІНІЦІЇ «ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА»

У статті викладено результати виконаного морфологічно-семантичного аналізу змісту дефініції «логістична система». Наведено тлумачення терміну «економічна безпека» по відношенню до суб'єкта господарювання. Виконано аналіз наявності й ступеня прихованості функції економічної безпеки в змісті дефініції «логістична система». За результатами дослідження до трактування дефініції «логістична система» внесено доповнення щодо врахування функції економічної безпеки. З метою розробки коректного алгоритму створення логістичної системи підприємства рекомендовано враховувати функцію забезпечення його економічної безпеки.

В статті изложены результаты выполненного морфологично-семантического анализа содержания дефиниции «логистическая система». Приведено объяснение термина «экономическая безопасность» по отношению к субъекту хозяйствования. Выполнен анализ наличия и степени скрытости функции экономической безопасности в содержании дефиниции «логистическая система». По результатам исследования в трактовку дефиниции «логистическая система» внесено дополнение касательно учета функции экономической безопасности. С целью разработки корректного алгоритма создания логистической системы предприятия рекомендовано учитывать функцию обеспечения его экономической безопасности.

The article presents the results of semantic analysis of the content of the definition «logistics system». An explanation of the term «economic security» in relation to a business entity. Made analiz presence and extent of the masking function of economic security in containing SRI definition «logistics system». According to the results of research into the treatment of the definition «logistics system» amendment has been made regarding the accounting function of economic security. In order to develop the correct algorithm create logistics enterprise system is recommended to take into account its function of providing economic security.

Ключові слова: логістична система, економічна безпека, суб'єкт господарювання, підприємство.

Нині логістика розглядається як одна із ключових функцій підприємства. Її реалізація безперечно пов'язана з організацією у межах підприємства логістичної системи (ЛС). Іншими словами, ЛС формується на підприємстві з метою повної і ефективної реалізації функції логістики, тобто здійснення логістичної діяльності. Але, враховуючи реалії сучасності, слід вказати і на супутню місію ЛС підприємства – це забезпечення його економічної безпеки. І це є безперечним фактом.

Поділяючи точку зору проф. В.Г. Алькеми [1] на актуальність економічної безпеки суб'єктів господарювання, що забезпечується збоку ЛС різних рівнів, слід виокремити проблемне питання щодо уто-

чення трактування дефініції «логістична система». Для цього необхідно:

- а) провести дослідження змісту трактування дефініції «логістична система»;
- б) виявити наявність і ступінь прихованості функції економічної безпеки в дефініції «логістична система»;
- в) за результатами дослідження до трактування дефініції «логістична система» внести доповнення щодо врахування функції економічної безпеки.

Переважає більшість наукових публікацій логістичного спрямування тим чи іншим чином стосуються дослідження понятійного апарату логістики, його адаптації до вітчизняного бізнес-сленгу. Полеміка щодо дефініції «логістична система» в літературі зустрічається найчастіше [3,7,9,11,13] й ін. Обґрунтовується це, ймовірно, тим, що даний момент часу у логістиці поняття логістичної системи є ключовим і дає початок великій кількості наукових досліджень, прив'язуючи їх до конкретного об'єкту дослідження.

Незважаючи на велику кількість трактувань означеної дефініції, в явній формі функція економічної безпеки практично ні в одному із них не простежується, хоча в прихованій формі безперечно спостерігається така присутність [1,3,4,7,11-14]. Таким чином, метою даної статті є дослідження аспекту економічної безпеки в трактуванні дефініції «логістична система».

З метою встановлення ступеня прихованості функції забезпечення економічної безпеки в трактуванні дефініції «логістична система» необхідно спершу звернутися до визначень термінів «безпека» і «економічна безпека».

Російський вчений Г. Іващенко визначає безпеку як сукупність умов існування суб'єкта, якими він оволодів у процесі самореалізації і які здатен контролювати [5, с. 19]. Звернімося ще до одного визначення терміну «безпека», що сформулювали В. Серебряніков, Ю. Дерюгін, Н. Єфімов та В. Ковальов [10, с. 114]: «безпека – це такий стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки, який формує адміністрація та персонал шляхом реалізації системи заходів правового, організаційного й інженерно-технічного характеру».

Прив'язуючи безпеку до суб'єктів господарювання виникло, зокрема, поняття економічної безпеки. В. Молчановський розуміє економічну безпеку як «конкретний стан і ступінь захищеності будь-якого суб'єкта та його спроможність протистояти змінам умов існування» [6, с. 104]. Т. Ромащенко трактує економічну безпеку як

стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її організаційної структури і статусу, а також перешкодам досягнення цілей розвитку [8, с. 17]. О. Бандурка визначає економічну безпеку як здатність системи протистояти загрозі виникнення втрат [2, с. 23]. Таким чином, обмежившись вище наведеними визначеннями дефініцій, змістовну сутність економічної безпеки можна охарактеризувати здатністю системи протистояти визначеному переліку небезпек, у тому числі й економічних, як це підкреслив О. Бандурка.

Для досягнення поставленої мети автором було досліджено 54 трактування дефініції «логістична система», що наведені в 49 науково-методичних публікаціях вітчизняних і закордонних фахівців. Визначена сукупність трактувань була систематизована і розподілена на дві групи.

До першої групи були віднесені трактування, де практично в явній формі не виявляється функція забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Ця група термінів у кількісному вираженні склала 81,48% від загальної кількості досліджених трактувань дефініції «логістична система».

До другої групи віднесені визначення дефініції «логістична система», де з різним ступенем явності автори ввели в зміст трактування функцію економічної безпеки. Відсоток даної групи менший за першу групу і склав 18,52% від загальної кількості трактувань. Слід також відзначити, що дана група трактувань визначеної дефініції відноситься на період 1997-2011 рр., а точніше на 1997, 1998, 2001, 2006, 2007, 2010 і 2011 рр. припало по одному трактуванню, і на 2008 рік припало два трактування. Це свідчить про той факт, що проблема економічної безпеки для суб'єктів господарювання явно визначилась вже десь 10-12 років тому назад.

Подамо трактування дефініції «логістична система», що ввійшли в другу групу, у хронологічному порядку в таблиці.

Якщо зробити спробу порівняльного аналізу визначень дефініцій «безпека» і «економічна безпека», що наведені вище, і дефініцій «логістична система», які наведені в таблиці, то виявляється деяка тотожність їх змістовної частини щодо функції економічної безпеки, а точніше, інструментарію, за допомогою якого ця функція забезпечується у практичній діяльності суб'єктів господарювання. Так, із наведених у поданій таблиці трактувань дефініції «логістична система» простежується те, що у разі формування логістичної системи підприємства її економічну безпеку слід забезпечувати за рахунок реалізації певних заходів, а саме (таблиця).

Трактування дефініції «логістична система», що відображають у своєму змісті функцію економічної безпеки підприємства

Зміст трактування дефініції	Рік	Автор, джерело
1. ЛС – це упорядкована сукупність логістичних операцій і ланцюгів, що забезпечують оптимальну організацію взаємопов’язаних економічних потоків у процесі досягнення загальносистемних цілей	1997	Івакін Є. [4]
2. ЛС – це системна організація потоків ресурсів та послуг інфраструктурного комплексу муніципалітету, які забезпечують найбільш повне задоволення потреб населення міста в інфраструктурному обслуговуванні з найменшими витратами (трактування подано автором у межах сіті-логістики)	1998	Чернишов М. [12]
3. ЛС – це сукупність об’єктів логістики, об’єднаних у логістичних ланцюгах і каналах із метою оптимальної і раціональної організації руху економічних потоків із мінімальними логістичними витратами	2001	Стаханов В., Українцев В. [9]
4. ЛС – це процес планування і координації всіх аспектів фізичного просування матеріалів, компонентів і готової продукції для досягнення мінімальних загальних витрат і бажаного рівня сервісу	2005	APICS Dictionary [14]
5. ЛС – система управління потоками ресурсів із метою придання їм кількісних параметрів і якісних характеристик у відповідності з вимогами зовнішнього середовища	2006	Тяпухін А. [11]
6. Під логістичною системою розуміють всі ті суб’єкти, об’єкти, механізми і ефекти, заборони і дозволи, правила і норми, інформацію й інститути, які сприяють недорогій і раціональній поставці товарів і послуг.	2008	Черновалов А. [13]
7. ЛС – це економічна адаптивна система із синергічними зв’язками, що забезпечує оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками		Бездольна Л. [3]
8. ЛС – це динамічно складна система, що змінює у часі склад своїх елементів і зв’язків між ними, за умови збереження своїх основних функцій: планування, управління та контролю внутрішніх і зовнішніх потокових процесів підприємства в умовах цілеспрямованого формування та реалізації сукупних відносин учасників таких процесів із метою забезпечення досягнення цілей підприємства з оптимальними витратами необхідних для цього ресурсів.	2010	Пономаренко В., Таньков К., Лепейко Т. [7]
9. ЛС – це адаптивна, цілеспрямована і структурно упорядкована система з високим організаційно-інтеграційним та інформаційно-комунікаційним потенціалом, спрямованим на управління логістичними потоками суб’єкта господарської діяльності для забезпечення його безпеки та розвитку	2011	Алькама В. [1]

а) за рахунок забезпечення оптимізації організації і управління поточковими процесами, тобто за рахунок повного і всебічного виконання двох основних функцій менеджменту (у даному випадку слід

звернути увагу на трактування Є. Івакіна [4], В. Стаханова і В. Українцева [9] і Л. Бездольної [3]. А. Тяпухін [11] уточнює напрямок оптимізації функції управління – це придання потоковим процесам кількісних параметрів і якісних характеристик у відповідності з вимогами зовнішнього середовища);

б) за рахунок мінімізації витрат на ресурси, зокрема, логістичних витрат (М. Чернишов [12], В. Пономаренко, К. Таньков, Т. Лепейко [7], APICS Dictsonari [14]);

в) за рахунок реалізації системи заходів правового, організаційного й інженерно-технічного характеру (у даному випадку така спрямованість простежується у трактуваннях В. Алькеми [1] і А. Черновалова [13]; особливо слід звернути увагу на трактування проф. В. Алькеми, який у вельми явній формі наголошує на обов'язковості забезпечення безпеки розвитку суб'єкта господарювання за рахунок вище зазначених заходів).

Наведені результати морфологічно-семантичного аналізу дефініції «логістична система» дозволяють зробити такі висновки.

З метою розробки коректного алгоритму формування логістичної системи підприємства (для функціонуючого, чи для того, що створюється уперше) необхідно:

1) наряду з урахуванням впливу багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників звертати особливу увагу на загрози виникнення втрат, небезпеку і можливості руйнування її організаційної структури і статусу, тобто тих чинників, що безпосередньо впливають на економічну безпеку суб'єкта господарювання;

2) спланувати перелік робіт у межах алгоритму щодо формування визначеного ступеня захищеності й спроможності протистояти змінам ринкової ситуації за рахунок реалізації системи заходів правового, організаційного й інженерно-технічного характеру, зокрема за рахунок створення ефективних:

а) організаційної структури управління логістикою на підприємстві;

б) системи управління потоковими процесами у межах логістичної системи;

в) системи реєстрації, обліку та контролю логістичних витрат на виконання логістичних активностей;

г) кількісно-якісного структурного складу інфраструктури логістичної системи.

Сформульовані висновки не протирічать загальній концепції безпеки суб'єктів господарювання та концепції логістики і можуть бути покладені в основу розвитку їх основних положень та формування

подальших напрямів наукових досліджень. Одним із таких напрямків можуть стати дослідження, що присвячені інтеграції двох функцій, що реалізуються на будь-якому підприємстві – це логістичній і забезпечення економічної безпеки функціонування останнього. На точку зору автора, дослідження саме цього питання є сьогодні вкрай важливим і актуальним для забезпечення належної конкурентної позиції суб'єктів господарювання на ринку та утримання «завойованих позицій», для формування стратегії розвитку та забезпечення ефективності й результативності господарської діяльності.

1. Алькема В.Г. Система економічної безпеки: [монографія] / В.Г. Алькема. –К. : Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 378 с.
2. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки : [підручник] / О.М. Бандурка, В.С. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Черв'яков. – Х.: Вид-во «НУВС», 2003. – 236 с.
3. Бездольна Л.М. Обґрунтування ознак регіональних логістичних систем та їх класифікація / Л.М. Бездольна: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_etel/2008_5_1/zbirnik_ETEL_08_1_43.pdf.
4. Ивакин Е.К. Логистика капитального строительства в регионе / Е.К. Ивакин. – Ростов-на-Дону : РГСУ, 1997. – 210 с.
5. Иващенко Г.В. О понятии «безопасность» / Г.В. Иващенко // Теоретический журнал «CREDO». – 2000. – № 24. – С. 18-21.
6. Молчановский В.Ф. Безопасность – атрибут социальной системы // Социально-политические аспекты обеспечения государственной безопасности в современных условиях. – Сб. статей / В.Ф. Молчановский. –М.: Изд-во «Граница», 1994. – 104 с.
7. Пономаренко В.С. Логистичний менеджмент: [підручник] / В.С. Пономаренко, К.М. Таньков, Т.І. Лепейко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 440 с.
8. Ромашенко Т.Д. Экономическая безопасность национального хозяйства: Теория, методология, формирование в России : [монография] / Т.Д. Ромашенко. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 2003. – 216 с.
9. Стаханов В.Н. Теоретические основы логистики / В.Н. Стаханов, В.Б. Украинцев. –Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. –160 с.
10. Серебрянников В.В. Гражданское общество и проблемы безопасности России: [материалы круглого стола] / В.В. Серебрянников, Ю.И. Дерюгин, Н.Н. Ефимов, В.И. Ковалев // Вопросы философии. – 1995. –№2. – С. 56.
11. Тяпухин А. Логистические системы и процесс их формирования / А. Тяпухин, Е. Белоусова // РИСК. – 2006. –№ 4(376). – С. 24-32.
12. Чернышов М.А. Муниципальная экономика : логистическая концепция / М.А. Чернышев. – Ростов-на-Дону : РГСУ, 1998. –230 с.
13. Черновалов А.В. Логистика: современный практический опыт / А.В. Черновалов. –Минск : Изд-во Гревцова, 2008. – 296 с.
14. APICS Dictionary. The Industry Standard for More than 3500 Terms and Definitions / Eleventh Edition. – The Association for Operation Management, 2005. – 322 p.

Отримано 13.01.2014